

3-a jaro - n° 12

Novembro 1944

ORGANO DE LA NEUTRALA ESPERANTO-GRUPO „PACO KAJ JUSTECO”

ONS RECHT VAN SPREKEN.

Wadat wij 4 1/2 jaar in stilte hebben moeten werken, dachten wij het oogenblik gekomen om weer publiek op te treden. Te midden de aansplakbrieven die t' allenkante van de meest verscheidene groepeeringsen aangeplakt werden, waaronder veel nietszeggende en enkele die beschaamde pogingen zijn om eigen politieke partij te verheffen en andere partijen neer te halen, meenden wij onze stem te moeten laten hooren om den menschen kond te doen ons manifest van de Esperantobeweging. Inderdaad heeft de Esperantobeweging iets te zeggen. Dit manifest luidde als volgt :

MANIFEST VAN DE NEUTRALE ESPERANTO BEWEGING.

De oorlog 14-18 was voor gajsch het menschdom een goede les geweest. Vele stemmen gingen op en veel geschriften verschenen tegen den oorlog. Een der hoogtepunten daarvan was Erich Maria Remarque. Doch in de jaren 30 was deze vreeselijke les reeds totaal vergeten. De oorlog werd weer verheerlijkt en meer en meer begon men weer te gelooven dat de oorlog een oplossing kon brengen voor bepaalde problemen.

Deze meening werd verspreid, deels door enkelen die in den echten zin van 't woord "valsche leiders" moeten genoemd worden, deels door de fascinatie van een nieuwe ideologie, die gedurende een korte wijle een ware tooverkracht op veel geesten vermocht uit te oefenen, doch die na nader onderzoek in zijn diepste gronden een volkomen valsche ideologie blijkt te zijn. Nu zien wij de werken t.t.z. de verschrikkingen van den oorlog. En nu komen vele verdwaalden weer tot de ontdekking dat zy verblind waren. Want als wij dezen oorlog in al zijn veelzijdige aspecten nagaan, komt hij dan niet meer op een ornatelijke zelfvernietiging? Neen, wij moeten beslist een anderen weg op. Wij hopen dan ook dat, na bestraffing van al de schuldigen, vooral de hoofdschuldigen, in ons land en buiten ons land, velen er voor zullen te vinden zijn het menschdom op nieuwe banen te leiden.

Bij de behandeling en de oplossing van problemen komt het er in de eerste plaats op de geest, de gesteldheid aan. Indien het waar is, naar het woord van een geleerde, "qu'on ne comprend rien sans sympathie" dan is het eveneens waar dat geen problemen opgelost worden zonder de goede wil, de verstandhouding, de goede geneigdheid. Het spreekt van zelf dat deze gesteldheid niet van één kant mag noch kan komen. Zij moet internationaal zijn. En hier heeft de Esperantobeweging niet alleen een woord mee te spreken, doch een taak te vervullen. De beoefenaars dezer in alle hoeken der wereld verspreide taal, ook in Duitschland vooral, het nationaal socialisme aan het bewind kwamen en vooral die leer er horden maakte van niets ontziende menschen, wisten in de neutrale Esperantobeweging een zoodanige atmosfeer te scheppen dat eens een deelnemer aan de Haagsche vredesconferentie een heilstelegram zond naar het Internationaal Esperantokongres met deze bewoordingen: "van uit de niet-vredesconferentie naar de ware vredesconferentie". Alleen was deze beweging niet gesteund door het grootste deel der massa dat in haar egoïsme en zelfgenoegzaamheid geen frank over heeft als het er om te doen is een goed initiatief te bevorderen. Zoodat deze en soortgelijke bewegingen op verre na niet sterk genoeg zijn om een dam op te werpen tegen de wereldverdwazing, de hoogmoed, de politieke hartstochten en egoïsme, waar deze chaotische krachten het menschdom naar den ondergang slepen.

Ook hebben de vooraanstaanden in de maatschappij niet genoeg gelet op de enorme mogelijkheden die het Esperanto en de neutrale Esperantobeweging boden. En eindelijk, dit moeten wij ook zeggen, waren er niet genoeg persoonlijkheden en intellectuele krachten die de beweging konden leiden en doen vooraan-rukken. Dit alles moet veranderen. Allen die nog eenig verantwoordelijkheidsgevoel hebben moeten zich bezinnen. Trouwens, als zij het niet doen, zullen de komende gebeurtenissen hen dwingen zich te bezinnen. Dat zij in volkomene objectiviteit en in diepgaand denken nagaan welke problemen zich stellen en waartoe het

menschen nood heeft. Dat zij voor de goede verstandhouding en ook voor het toetsen van hun idëen aan de gedachtegang van anderen ook en vooral zelfs in internationale gemeenschap, dat zij zich tot ons wenden.

De Esperantogroep "Paco kaj Justeco"

Nadat de heer hoofdcommissaris van politie zich ermee had akkoord verklaard, werd ons de toelating om het te publiceeren geweigard door de plaatselijke legeroverheid. Wij begripen dien heer legeroverste zeer goed en zelfs zeggen wij dat hij in zijn gedachtegang heel logisch is. Ook konden wij uit zijn woorden gemerkt onvriendelijkheid oppaken. Doch wij zeggen tevens dat zijn gedachtegang een verouderde, versteende en zeer eenzijdige is. En wij laten daarbij opmerken dat onze taal, die toch de taal der gezonde rede en der moreel verantwoorde houding is, niet mag vernomen worden, terwijl de meest onbenullige kletspraak en anderszijds onderlinge twiststokerij in bedekten vorm, overal van de daken uitgeschreeuwd worden. Doch wij zullen ons later hooren. Dat is één. Ten tweede.

Terwijl ongeveer allen van de onstandigheden geprofitteerd hebben om te rusten, hebben wij er van geprofitteerd om onze beweging uit te diepen, om aan innerlijke actie te doen. Met andere woorden, wij hebben in noesten arbeid voortgewerkt. Wij hebben onze beweging ideologisch uitgebouwd. Het gevolg: enkele denkende jongeren zijn Esperantisten geworden tot in uerg en been overtuigd. Wij hebben ons verdedigd tegen een bepaalde ideologie die ons aanviel, alhoewel wij wenschen op politiek gebied volkomen neutraal te blijven en ons werk voort te zetten afgezien en afzijdig van al wat daarbuiten gebeurde, kon het niets anders of wij noesten ons verzetten tegen bepaalde toestanden, bepaalde praktijken en bepaalde principes die van de bezettende macht uitgingen. Het gevolg: er is een zekere strijdvaardigheid in ons gevangen. Wij hebben de "Internationale" theoretisch bestudeerd en praktisch gerealiseerd. Het gevolg: er heerscht in onze groep een geest zooals wellicht in geen enkele andere groepeerings: een geest van degelijkheid, ernst, gezonde levensopvatting en vreugde. Daarom zullen wij in de toekomst de Esperantobeweging hier in 't land bepalen. Wij willen en wij zullen leiding uitoefenen. Wij zullen tegenover alle personen en bewegingen ons standpunt bepalen. Wij willen de Esperantobeweging op een veel hooger en waardiger peil brengen dan waarop ze stond vóór den oorlog. Wag met de groepen die alleen maar Esperanto kenden om allerhande liefhebberijen, en de beweging alleen maar om de mogelijkheid van cafébezoek en een bal (of als 't toch maar kon: twee bals) op een kongres. Wij hopen dat wij die stompzinige, verachtelijk burgerlijke en bekrompen caricaturen van Esperantisten nooit meer weerzien. Iedere Esperantogroepeerings die zich aandient en die werkelijk met de "Internationale" van Dr. Zamenhof bezielde is, zal bij ons steun vinden en samenwerking. De andere zullen wij bekampen. Zoodat die Esperantobeweging die buiten ons en afzijdig van ons of zelfs tegen ons zou staan, als beweging ofwel niets zou betekenen ofwel verderfelijker zou zijn. Wij weten nu eenmaal heel goed wat Dr. Zamenhof gewilf heeft, wij weten nu dat het menschen nood heeft er aan; wij zullen het werk van onzen "Lijstro" voortzetten.

En ten derde.

Wij hebben nu drie volle jaren gewerkt aan een maandblad. Alhoewel wij onze beste zorgen er aan besteed hebben moest het naar het aantal exemplaren zeer beperkt zijn en naar de voorstelling zeer primitief. Doch naar den inhoud hebben wij iets verwezenlijkt dat merkwaardig is. Geen enkel ander Esperantoblad van vóór den oorlog hier in het land kan er ook maar in de verste verte aan. In een aantal artikelen werd de veelzijdige persoonlijkheid van Dr. Zamenhof belicht, werd de ideologie van onze beweging uiteengezet, werd de geschiedenis van het Esperanto bij ons en bij onze buurvolkere beschreven. In een aantal andere artikelen werden zeer belangrijke gebeurtenissen uit onze en uit de Europeesche geschiedenis beschreven. Over zeer veel takken van de menschelijke bedrijvigheid, van de wetenschap, van de kunst, verschenen klare en interessante uiteenzettingen. Ons tijdschrift bood iedere maal degelijke lektuur, studie, en oefeningen te over om zich in onze taal te bewegen. Ons tijdschrift gaf richtlijnen waar het noodig bleek of paste. Ons tijdschrift is HET tijdschrift van de Esperantobeweging. Het oogenblik is nu gekomen om er grotere uitbreiding aan te geven. De Esperantogroepen zooals wij dat wenschen te zien lever en werken zullen weldra in andere steden moeten opgericht worden. Persoonlijkheden die ze kunnen leiden zijn er bij lang niet genoeg. Daar moet ons blad komen. In alle steden moeten idealistische Esperantisten in betrekking staan met ons, o.a. door ons blad.

Zij hopen dan verder degelijke personen (niet gelijk wie) aanspreken voor onze Esperantozak. Het is vooral ons blad dat moet verkondigen aan de zeer velen die begripelijkwijze sceptisch of totaal ongelovig staan ten opzichte van Esperanto, wat de betekenis kan zijn en de rol moet zijn van het Esperanto en de Esperantobeweging hier en nu, in de huidige omstandigheden voor de huidige mensheid.

Zoo zullen wij een beweging uitbouwen die een ideaal voorstelt aan zeer veel dolenden en zoekenden, die een aantrekkingskracht uitoefent op jonge idealisten, die innerlijk zal verrijken diegenen die er in zullen gekomen zijn, die ten slotte heel het menschen kan ten goede komen.

De Voorzitter
Drs. Fernand ROOSE

SKRIBTALENTOJ DE ELIJ GELLENBROJ - Gangster-Banditismo en Usono kaj ĝia batalo kontraŭ la G-men-policeo (daŭrige)

Automobilistelo estis specialaĵo de rapiduloj kaj ruzuloj. Kiam tiuj-ĉi vidis sufiĉe balan kaj valoran aŭtomobilon, kio estis negardata, ili ne hezitis ensalti kaj rapidege forveturi. Komprenibile plej ofte la aŭtomobilposedanto zorgis ke lia veturilo estis fermita, sed malŝeliĉe la banditoj havis ŝlosilojn multfermentajn ĉion. Post la rabo, la "gangsters" deponis sian rabojon en aŭtomobilejo de la bando, kie oni tuj komencis ĝin ŝanĝi. La aranĝitan aŭtomobilon oni vendis - rimarku ke la banditoj posedis multajn falsajn numerplatojn - au eĉ ili sendis al eksterlando por esti tie venditaj. Specialisto en la aŭtomobilistelo estis la Italiano Gabriel Vigario, almonita Blabla la nigra homo, kiu dum 25 jaroj laboris kun sia bando, kaj dissendis eksterlanden belegajn aŭtomobilegajn kioj tie estis venditaj tre malkompreneblaj. Ankaŭ en Antverpeno venis tiaj aŭtomobilej, sed la belga ŝtato ilin tuj resendis, ĉar ne estis eble al la ankondaj aŭtomobilkomercistoj konkurenci kun tiuj ŝtaltaj veturiloj. Rapide alveno kaj persekuto de la G-men-policeo estis tre efika en la kontraŭaŭtomobilistelo batalo.

Kidnapping (horrabo) estas sufiĉe facila kaj tamen tre fruktodona gangsteristeno. La viktimojn, speciale infanojn sed ankaŭ virojn kaj virinojn, la "kidnappers" (horrabistoj) kaptis kaj transportis al sekuraj rifuĝejoj. Tiam ili skribis minacleterojn al la parencoj de la viktimoj kaj demandis reĉetmon-sumo, kio dependis ĉu la viktimo estis riĉa au riĉega. Se oni rifuzis pagi la demanditan sumon, ab informis la policon pri tio, la "kidnappers" portigis la viktimojn - au ankaŭ ofte resendis ilin, se ili tiam postaj malfacilaĵojn - (ekzemple se la viktimo estis la infano de ŝtatestro au granda policano). Sed se oni pagis, oni ne estis certa ankoraŭ revidi la viktimon ĉar okazis ofte ke la "kidnappers" portigis la viktimojn, iam la reĉetmono ricevita. Ofte ili jam portigis ilin antaŭ ol fari sian demandon.

La ĉirpunkto de la "kidnapping" estis la rabo de la fileto de la usona oceanaviadisto Charles Lindbergh en 1932. Al la gepatroj oni demandis 50.000 dolarojn. Tiuj-ĉi pagis tion, sed nerian revidis sian knabon. Kiam oni arestis Walter Hauptmann, oni trovis sur li 14.000 dolarojn de la 50.000 (oni ja vidis la numerojn de la bankbiletoj). Pli malfrue - oni ne tre efike kapablis kontraŭ lian ŝuldon - li estis netita sur la elektra seĝo. Kiam la banditoj eksciis tion, ili tuj iĝis "kidnappers" por ankaŭ klopodi en tia facila maniero gajni grandan sumon. Ŝajne al ili ke oni nur devis kapti homon, skribi minacleteron kaj ricevi la reĉetmonon. Depost tiu momento la "kidnapping" in rapidege sekvis. Per George Weyerhaeuser, per Edward Bremer el Minnesota, per Charles Urschell el Oklahomo, oni demandis 200.000 dolarojn. Sed ĉio havis kreski kaj dekadenco. La G-men-policeo ĉre kontraŭbatalis la "kidnapping" ĉi persekutis la "kidnappers" kaj konsilis al la usona popolo ne obei al la minacoj de la banditoj, ĉar "se vi pagas, vi tamen riskas perdi viajn parencojn, sed se neniu pagas, la "kidnapping" ne scios kion fari, kaj ili povos ne alie fari ol ricevi la viktimojn por ne plimalfaciligi sian kazon, se ili unufoje estas arestitaj".

3 - La 2 plej famaj gangster-tipoj el la nova mondo.

Multaj banditoj teruris Usonon dum la komenco de la XX-a jarcento. Sed estis tiel multe da misfaruloj, kiuj krilis (?) per siaj asiaroj, ke por priskribi ĉiun, ni bezonus multe da papero kaj tempo. Ni do decidis, anstataŭdoni resumajn citaĵojn pri famaj banditoj, tiam pli detale pri la 2 plej ĉefaj kaj famaj "gangsters" el Usono: Scarface Alphonse Capone, la trikkajkontra-bandista reĝo, kaj John Herbert Dillinger, la ekzempla bankrabisto.

(daŭrigota - verkis por la revuo: LARTMS R.)